

Uvodnik

Igor Gregori

Jezik je sredstvo sožitja

V jeziku se soočamo vedno z novimi izzivi: jezikoslovec nikoli ne stopi v isto jezikoslovno reko. S tem prirojenim Heraklitovim citatom je dr. Peter Weiss uvedel prvo od treh srečanj, ki jih Slavistično društvo Trst Gorica Videm prireja v Narodnem domu v Trstu o temi pravopisnih pravil.

Na predavanju je jezikovni strokovnjak bodisi na začetku svojega izvajanja bodisi v nadaljevanju pojasnil svoj pogled na odnos med knjižnim jezikom in jezikom raznih slovenskih zemljepisnih področij ter narečjem: dejansko je opredelil novo filozofijo, ali bolje politiko komisije SAZU, ki bo v prihodnjih petih letih pripravila pravila za nov pravopis slovenskega jezika. Skupina izvedencev, med katerimi bo tudi Weiss sam, se bo držala nekaterih načel, ki so jih dosednji snovalci pravopisa postavljali na stranski tir. Dejansko bodo pristojni zagovarjali nekoliko večjo jezikovno 'demokratičnost'. Ta izraz (ki ga je izbral podpisani, nikakor ne dr. Weiss) se najbolje opredmeti s pomočjo nekaterih misli in citatov slavnih jezikoslovcev, ki jih je predavatelj izrekel v Narodnem domu. Na primer: Jezik je narečje z vojsko in mornarico; ali: Najbolj globalen jezik je tisti, ki povzroča največ preglavic; in še: V narečju niso napovedali nobene vojne, v zbornem jeziku pa ja.

Te misli izpričujejo določeno distanco do strogosti, s katero so nekateri puristi zaupali slovarski in pravopisni literaturi končno sodbo o tem, kaj jezik sploh je. Dejansko se v ta vidik uvršča tudi uzakonjenje slovničnih pravil, ki lahko, če se jih do skrajnosti držimo, imajo celo obraten učinek od zaželenega: Weiss je z vsem spoštovanjem dejal, da je starosta slovenskih slovničarjev, pravi pojem pri normiranju slovenskega jezika, prof. Jože Toporišič, s svojimi togimi pravili nekaterim (ali bolje - marsikom), če že ne skvaril, vsaj zmanjšal užitek učenja slovenskega jezika.

Potemtakem se bodo snovalci novega pravopisnega priročnika držali prepričanja, da lokalne jezikovne različice nikakor ne pravočasno zbornega jezika: "Ni res, da Slovenci morajo pisati in govoriti le tako, kot pišemo in govorimo v Ljubljani", je dejal jezikovni strokovnjak. Tu ne gre za preprosto popuščanje ali za jezikovni laissez-faire: obratno, gre za preprost didaktični postopek in pristop do celovitejšega pojmovanja jezika. Na tej osnovi bo zamejski Slovenec in Slovenec iz matične domovine v pravopisu pod geslom 'kardiopatik' dobil razlago, da je ta izraz lokalno obarvan, se pravi, da se ga pri občevanju lahko poslužujejo manjšinci v Italiji. Gotovo bo raba tega izraza v zbornem jeziku ostala nezakonita (kako naj bi bilo drugače, če v slovenščini tega izraza sploh ni!), njegovi uporabniki pa ne bodo označeni za morilce slovenščine.

/ str. 2

Jubilejni koncert ob 45-letnici delovanja društva v Doberdobo

Foto DPD

GORICA Goriška Mohorjeva družba

Krstna predstavitev knjižne zbirke za leto 2014

Jesensko knjižno zbirko Goriške Mohorjeve družbe so v ponedeljek, 18. novembra, predstavili v galeriji Ars na Travniku v Gorici, dva dni kasneje na 28. Slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani, naslednjo sredo, 27. novembra, pa bodo o njej spregovorili na jutranjem srečanju "Na kavi s knjigo" v Tržaški knjigarni v ul. Sv. Frančiška 20 v Trstu.

Zbrane na krstni predstavitvi je pozdravil tajnik založbe Marko Tavčar, ki je praznik goriških mohorjanov tudi povezoval. O Koledarju za leto 2014 je urednik g. Jože Markuža povedal, da prinaša vrsto zanimivih prispevkov o življenju Slovencev v Italiji ter

Jože Markuža, Marko Tavčar, Anamarija Volk Zlobec, Andrej Kosič

o njihovem bogatem delovanju v družbeno-kulturni stvarnosti, pa tudi vrsto strokovnih člankov verske, kulturnozgodovinske in naravoslovne vsebine. Zbornik se predstavlja s slikovnimi prilogami Andreja Kosiča, goriškega slikarja, ki je pred kratkim slavil visok življenjski jubilej. O njegovih akvarelih je dr. Verena Koršič

Zorn zapisala, da nas umetnik z njimi "vedno znova postavlja pred vprašanje lepote, odnosa do čudovitega stvarstva, do nas samih, do sočloveka in duhovnih vrednot. Njegov umetniški credo je tisto presežno v človeku, ki si utira pot iz globin duše skozi čarobnost vidnega sveta". Knjiga obsega 12 strani koledarskega dela s slikami, nato 256 strani raznih poročil in drugih zapisov ter - v dodatku - še dva prispevka: Slovenska bibliografija v Italiji (2012), ki jo je pripravila knjižničarka Narodne in študijske knjižnice v Trstu Ksenija Majovski, in Izobraževanje v slovenskem jeziku v Italiji, delo Norine Bogatec, raziskovalke pri SLORI-ju.

/ str. 8

SREČANJA
POD LIPAMI

Kulturni center Lojze Bratuž

Krožek Anton Gregorčič
za družbeno-politična vprašanja

sodeluje

Dekanija ŠTANDREŽ

Misijonar Pedro Opeka
Letošnji kandidat za Nobelovo nagrado za mir

Pogovor bo vodil časnikar Jože Možina

Petek, 22. novembra 2013, ob 17.30
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

Dobrodelna nabirka pod geslom:
"Za dostojanstvo Malgašev"

Zasedanje na notranjem ministrstvu

Novo vladno omizje za slovensko manjšino

Sklepi vladnega omizja, ki se je sestalo v sredo, 13. novembra, v Rimu, kažejo na možnosti za ugoden razplet nekaterih pomembnih odprtih manjšinskih vprašanj. Za dokončno oceno bo potrebno vsekakor počakati na konkretna dejanja, saj se je že večkrat zgodilo, da so tudi najboljše namere ostale na papirju. To velja še posebno v tem trenutku, ko je vsedrjavna politična kriza v Italiji stalno pred vrati. Pri tem je zgovorno dejstvo, da se je vladno omizje zadnjič sestalo meseca decembra, nato je padla Montijeva tehnična vlada, sledile so ji februarске politične volitve in počakati je bilo treba na novo sestavo.

Stalno institucionalno omizje za vprašanja, ki zadevajo slovensko jezikovno manjšino v Italiji (kot bi lahko prevedli "tavolo istituzionale permanente sulle questioni attinenti la minoranza di lingua slovena in Italia"), je prvič vodil podminister za notranje zadeve Filippo Bubbico, ki so ga spremljali še nekateri visoki funkcionarji drugih ministrstev. Slovensko manjšino so zastopali predsednica paritetnega odbora Jole Namor, predsednik SSO Dra-

go Štoka, predsednik SKGZ Rudi Pavšič in izvedenec za finančna vprašanja Livio Semolič. Omizja sta se udeležila še deželna komisarka in tržaška prefekinja Maria Adelaide Garufi ter predstavnik Dežele FJK, odbornik Paolo Panontin. Na dnevnem redu so se zvrstile

Filippo Bubbico

tematike, ki zadevajo financiranje manjšine za leto 2014, finančne prispevke za medije, prostorsko vprašanje dvojezične šole v Špetru, ovrednotenje zemljišča, na katerem se je nahajalo taborišče v Viscu, ter ureditev položaja za pedagoško svetovalko za slovenske šole v Italiji. Za vsako od omenjenih zadev se je našel pozitiven predlog

za izboljšanje oziroma rešitev vprašanja. Tako je omizje sprejelo, da bi s priporočilom poskrbeli za hitrejšo izplačilo sredstev za manjšino v obliki delnega predujma, kar naj bi veljalo še posebno za manjšinske medije, ki črpajo iz vsedrjavnih skladov. Deželna komisarka naj bi čim prej sklicala konferenco storitev pristojnih krajevnih uprav, da bi se dogovorili o uporabi že dodeljenih sredstev za rešitev prostorske stiske dvojezične šole v Špetru. Nekdanje taborišče v Viscu pa naj bi se primerno ovrednotilo; to pa ne more biti v breme občine. Kot zadnjo točko je vladno omizje obravnavalo vprašanje finančnega kritja za pedagoško svetovanje na slovenskih šolah v FJK, za kar je bil sprejet predlog, da naj za to poskrbi notranje ministrstvo.

Drago Štoka, predsednik SSO, je pozitivno ocenil potek seje, še posebej glede nastopa novega predsednika, podministra Bubbica. Ta je pokazal, da zadeve pozna in da je odprt za razne predloge. To se je še posebej pokazalo pri iskanju rešitve glede taborišča v Viscu in pri odločni podpori za ohranitev deželnega šolskega urada v Trstu.

Juč

S 1. strani Jezik je ...

Šlo bo preprosto za vzajemno novčenje znanja glede različnih nians slovenskega jezika, ki bo rojaka iz Slovenije med drugim približalo

jezikovnim posebnostim našega prostora (se pravi splošno manjšinskega okolja v domicilnih državah), manjšinca pa na primer ozavestilo, da se 'kardiopatik' v slovenščini pravi srčni bolnik. "Slovinci najbrž potrebujemo strpnost tudi v sporazumevanju", je

pristavil Weiss. In kaj ko bi ta pristop pripomogel k tvornejšemu kovanju enotnejšega slovenskega kulturnega prostora in obenem prepričal pripadnike slovenskih manjšinskih teles v sosednjih državah, da nas z Ljubljano veže nekaj več kot gola finančna popkovina?

Pomembno srečanje z ministrico Tino Komel Izmenjava informacij o aktualnih vprašanjih

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Tina Komel je v sredo, 13. novembra 2013, v prostorih Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu sprejela člane Komisije DZ RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Delovni sestanek je bil namenjen medsebojni izmenjavi informa-

cij in aktualnih vprašanj s področja odnosov med Republiko Slovenijo in avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah ter med Republiko Slovenijo in Slovenci po svetu. Ministrica je člane komisije seznanila z delovanjem urada; poudarila je predvsem dosežke v tem letu in prioritete naloge za

prihodnje. Večji poudarek urada bo tako še naprej namenjen sodelovanju na gospodarskem področju in vključevanju mladih v dejavnosti slovenskih skupnosti. Člani komisije so izrazili zadovoljstvo s posameznimi aktivnostmi urada in z reševanjem nekaterih odprtih vprašanj. Opozorili so na težave, ki se pojavljajo pri črpanju evropskih sredstev; pri tem pričakujejo, da se bo urad aktivno vključil v pripravo novih finančnih perspektiv. Opozorili so tudi na občutno nižanje proračunskih sredstev urada in pomen tega v odnosu do sosednjih držav.

Mnenje Maurizia Vidalija Ukinjanje pokrajin v FJK je sporno dejanje

V petek, 15. novembra, je deželni odbor FJK odobril zakonski osnutek, ki predvideva ukinitve pokrajin oziroma njihovo preosnovo v upravna telesa druge stopnje. Na podlagi deželnega zakonskega osnutka, ki ga je pripravil odbornik Paolo Panontin, ne bo več neposrednih volitev, ampak bo pokrajinske organe določila skupščina županov in občinski svetniki. Stranka Slovenska skupnost zaskrbljenostjo spremlja razvoj te reforme krajevnih avtonomij, saj ni jasno, da bi se dogovorili o uporabi že dodeljenih sredstev za rešitev prostorske stiske dvojezične šole v Špetru. Nekdanje taborišče v Viscu pa naj bi se primerno ovrednotilo; to pa ne more biti v breme občine. Kot zadnjo točko je vladno omizje obravnavalo vprašanje finančnega kritja za pedagoško svetovanje na slovenskih šolah v FJK, za kar je bil sprejet predlog, da naj za to poskrbi notranje ministrstvo.

Predsednik tržaškega pokrajinskega sveta in načelnik svet-

niške skupine SSK Maurizio Vidali je ob objavi novice o odobritvi osnutka deželnega zakona

Maurizio Vidali

na za ukinitve pokrajin izdal tole tiskovno sporočilo:

"Začetek zakonodajnega postopka za ukinitve pokrajin v FJK kaže na dejanje, ki ni v skladu z evropskimi priporočili, kot je npr. priporočilo št. 337/2013 Sveta Evrope, ki ne upošteva razsodbe italijanskega ustavnega sodišča št. 220 z dne 3. julija 2013 in ne zagotavlja predstavnosti slovenske narodne skupnosti v FJK, ki bi morala veljati na podlagi mednarodnih sporazumov, državnih in deželnih zaščitnih zakonov.

Čez čas bomo videli, ali bodo na koncu stroški politike zares manjši in nudene storitve občanom kakovostnejše, drugače se bo izkazalo, da je vse bilo le površna reforma in nič drugega.

Po večkratnem posegu deželnega svetnika SSK Igorja Gabrovca Zadovoljstvo zaradi spodbudnih novic v zvezi z Viscom

Podpredsednik deželnega sveta Igor Gabrovec sprejema z zadovoljstvom spodbudne novice, ki prihajajo iz Rima v zvezi z ureditvijo vprašanja nekdanjega fašističnega taborišča v Viscu. V zvezi s tem je v minulih letih večkrat posegel prav deželni svetnik Slovenske skupnosti Gabrovec. Že leta 2008 je v interpelaciji takratnega predsednika dežele Renza Tonda spraševal, zakaj se deželna uprava ne aktivira v bran

območja, ki ga je tamkajšnja občina hotela kratkotalno spreminiti v veleblagovnico. Takrat je Gabrovec s pomenom zaščite tega objekta seznanil tudi evropsko poslanko Deboro Seracchiani, takoj pa, ko je leta postala predsednica

dežele, ji je poslal zajetno spomenico z namenom, da se nova deželna uprava nemudoma zavzame za pravilno ovrednotenje območja v vzgojno-didaktično sred-

stvišč zlasti za mlade generacije. "Nekdanje fašistično taborišče za civilne ujetnike z območij od Slovenije do Črne gore je treba primerno zaščititi, predvsem pa ovrednotiti v duhu ohranjanja zgodovinskega spomina na vojna fašistična grozodejstva", pravi Igor Gabrovec, ki obenem spominja, "da imata v zvezi s tem veliko zaslug prof. Ferruccio Tassin in prof. Boris Pahor, ki sta vložila ogromno energije in vztrajnosti, da je v javnosti in pristojne uprave vendarle prodrla zavest, da se zgodovinsko pomemben objekt zaščiti pred izginitjem.

"Novice so torej spodbudne, zaradi pa je treba pozorno slediti na vseh nivojih zato, da bodo obljubam sledila tudi konkretna dejanja", zatrjuje deželni svetnik Gabrovec.

Igor Gabrovec

Povejmo na glas

Še naprej uničujemo mater naravo

Ob 19. konferenci Združenih narodov o podnebnih spremembah v Varšavi se nam je pred oči ponovno ostro postavilo dejstvo, da se uničevanje narave še naprej nadaljuje in celo stopnjuje. To nas seveda navdaja z osuplostjo v prepričanju, da je narava dobesedno naša mati, od katere smo odvisni, in nam ne more biti vseeno, v kakšnem stanju se nahaja. Kadar namreč mati boleha, to ni dobro za njene otroke in podatki govorijo, da smo priče že resni obolenosti. S svojim predvsem industrijskim delovanjem namreč letno v svetovnem merilu "proizvedemo" za okrog 30 milijard (!?) ton toplogrednih plinov, ki so za podnebje in okolje pravi strup in torej tudi za človeka škodljivi. Tretjino teh plinov vsrka ozračje, drugo tretjino morje in tretjo zemlja, predvsem z rastlinstvom. Posledice pa so velikanske: ozračje in morje se segrevata, kar spodmika dosedanja podnebna ravnotežja in povzroča vse več neugodnih in tudi katastrofalnih posledic. Vremenske razmere so vse bolj nepredvidljive in se vse bolj nagibajo k skrajnosti in sunkovitim preobratom. Obilna deževja spreminjajo zemeljsko površino s poplavami, plazovi in usadi, uničujoče poletne vročine segajo vse bolj na sever, najrazličnejši viharji pustošijo vse močneje in pogosteje. Segrevanje ozračja povzroča talitev ledenikov in velikih zamrznjenih območij: Grenlandija naj bi letno izgubila za več kot 100 milijard (!?) ton ledu, zaradi česar se morja počasi dvigajo. Predvsem pa je uničujoč ogljikov diok-

sid, zaradi katerega postajajo morja vse bolj kislila, kar utegne polagoma ogroziti marsikatero življenje v njem. Takole mimogrede velja omeniti še smog, ki praviloma že presega zdravo mero, da ne govorimo o njegovem skrajnem pojavu nedavno na Kitajskem. Ob vsem tem vsekakor najbolj osuplja dejstvo, da človeštvo vse to prenaša brez kakršne koli resne odločitve, ki bi omogočila prepotrebno izboljšanje. Dogovarjanja za učinkovite ukrepe so težka, na njih ne pride do trdnega sklepa in v tej luči ni slučajno, da se je že vnaprej vedelo, kako tudi varšavska konferenca ne bo dosegla bistvenega sporazuma. Pripravila bo le "osnutek dogovora", o katerem bo govor spomladi 2015, odlaganje torej, ki že samo po sebi pove vse. Tukaj se seveda vprašujemo, kako je mogoče, da je človek v nekem smislu že vnaprej sprejel poraz v odnosu do tako temeljne stvari, kot so zdrava narava, zdravo okolje, zdravo podnebje? Potrebujemo smo leta in leta, da je šele prišlo do priznanja, kako se podnebne spremembe dogajajo in da sploh so. Vedno so se našli prodani strokovnjaki, ki so zatrjevali, da jih v resnici sploh ni. Svoje je storila tudi politika, ki je ostro nastopila proti okoljevarnostnim gibanjem, kadar so le-ta posegla zares temeljito. Smo torej žrtve razvoja, ki gre v napačno smer, ali pa ne premoremo svetovne solidarnosti, ko bi morali ukrepati vsi skupaj in opustiti boj za prevlado? Boj za prevlado česa? Uničene narave, ki bo naš sodnik?

Janez Povše

Uničenje goriške judovske skupnosti pred sedemdesetimi leti

Spomin na trpljenje goriških Judov

Letos se spominjamo različnih obletnic, povezanih z letom 1943. Žalostna je zgodba o usodnem 23. novembru pred sedemdesetimi leti. Gre za dan, ki se je usodno vtisnil v zgodovino goriške judovske skupnosti.

Goriški Judje so bili verjetno prisotni v mestu že ob njegovem nastanku, prva pisna omemba pa sega v leto 1288. Sredi 14. stoletja jih je prizadelo veliko preganjanje. Ponoven zagon je skupnost dobila v začetku 16. stoletja. Judje so se ukvarjali v glavnem z denarnimi posli in trgovino. Leta 1509, ob prehodu goriške dežele pod Habsburžane, je avstrijski cesar Maksimilijan I. goriškim Judom podelil več privilegijev. Med njimi sta izstopala rodbina Morpurgo in njen član Izak (Isacco) iz Trsta, ki je zaradi zaslug in zavolje svoje zvestobe do cesarske krone dobil privilegij za naselitev v Gorici. Prvotno domovanje goriški Judov je bilo v starem delu mesta, danes v ulici Cocevia, stisnjeno v pobočje pod goriškim gradom. Konec 17. stoletja so jim mestne oblasti odredile nov prostor za naselitev v bližini tedanjega pokopališča izven mesta – geta, v današnji ulici Ascoli. Vrata geta so se zapirala ob sončnem zahodu, tako so goriški Judje živeli povsem ločeno od someščanov. Sinagogo so si zgradili leta 1756. Njihova skupnost se je večala s priseljenci iz vzhodne Evrope in ozemlja Beneške republike. Nov zagon so prinesle reforme cesarja Jožefa II., ki je tudi Judom priznal več pravic, goriški geto pa je bil odpravljen šele med francosko zasedbo leta 1811. Občasno je še prihajalo do sporov s someščani, ki so Judom očitali oduševstvo in izkoriščanje.

Vendar se je z leti položaj goriških Judov izboljševal. Sredi 19. stoletja so v nekdanjem getu živeli le najrevnejši Judje, ki so sestavljali le dobro petino skupnosti. Bogatejši Judje so se naselili na prestižnih mestnih lokacijah, na Korzu in na Travniku. Goriška judovska skupnost je bila pomemben člen mestnega življenja, vendar je v glavnem sprejemala italijanske narodne cilje in irendentistično gibanje. Ob popisu leta 1890 je bilo v Gorici okrog 260 Judov in so sestavljali večino vsega judovskega prebivalstva v avstrijski Goriško-Gradiščanski deželi. Prva svetovna vojna je globoko zarezala v goriško judovsko skupnost. Razdejanje in slabe gospodarske razmere po vojni ter odrezanost Goriške od srednje Evrope, od koder je črpala moč in prirastek goriška skupnost, so povzročili upadanje števila Judov v mestu.

Veliko Judov je v letih pred začetkom druge svetovne vojne potovalo skozi Gorico ali se tu za krajši čas ustavilo na poti iz Nemčije in dežel, ki so jih nacisti že zasedli (Avstrija, Češka). Italijanski omejitveni zakoni za Jude, sprejeti po letu 1938, so najbolj prizadeli prav tuje, h katerim so prištevati tudi vse italijanske državljane, ki so državljanstvo pridobili po 1. januarju 1919. Italijo so morali zapustiti do sredine marca 1939. Izsledjevali pa so se tudi italijanski državljani judovskega rodu. Njihov cilj je predstavljala tako tujina (Palestina, Švica, Združene države Amerike) kot tudi druga mesta na italijanskem polotoku. Tako je Gorico v letih 1939-40 zapustilo več kot 50 Judov.

Ukrepi so prizadeli tudi priljubljenega goriškega zdravnika Silvia Mordekaija Morpurgo (1881-1938), člana ene najuglednejših starih goriških družin, ki

ni smel več javno opravljati svojega poklica. To ga je tako prizadelo, da je kmalu umrl. Simbolen, a boleč udarec je goriška judovska skupnost doživela leta 1940, ko so mestne oblasti ulico v nekdanjem getu iz via Ascoli preimenovali v via Tunisi. Ugledni goriški jezikoslovec G. I. Ascoli (1829-1907) je pač bil judovskega rodu.

Tedajni predsednik goriške judovske skupnosti, Attilio Morpurgo, sicer član fašistične stranke, se je trudil oblastem dokazati popolno lojalnost te skupnosti do oblasti. To dokazuje tudi pismo oblastem z zasedanja vodstva goriške judovske skupnosti z dne 24. oktobra 1938:

“Pravi razlagalci občutkov vseh goriških Judov protestirajo proti vsem tistim tujim Judom in posebej proti zvezi, nastali v Ameriki, ki posegajo in delujejo proti interesom fašistične države; potrjujejo še enkrat brezpogojno predanost režimu in Duceju, ustanovitelju imperija, in tradicionalno navezanost na italijansko državo, ki jo je pokazala ta skupnost od svojega začetka, tudi pod avstrijskim jarmom...”.

Goriški Judje so svojo lojalnost do italijanske države in podporo fašističnemu režimu dokazovali tudi s članstvom v fašistični stranki (Partito Nazionale Fascista). V Gorici je na tovrstnem seznamu bilo vpisanih 52 Judov. Tudi njih je prizadel ukrep za “zaščito rase”, ki jih je jeseni 1938 črtal iz seznamov stranke.

Ob italijanskem vstopu v drugo svetovno vojno, junija 1940, so se za preostale goriške Jude začeli težki časi. Tuje državljane je čakala internacija. Z razmahom vojne se je pritisk na skupnost samo še stopnjeval. Rimske oblasti so maja 1942 ukazale, da morajo vsi Judje med 18 in 55 letom starosti na prisilno delo. Med 11. in 18. majem je goriška prefektura sprejela predpise, ki so zaokupali civilno mobilizacijo Judov. Nadzor sicer ni bil preveč strog in tudi različne izjeme so poznali. Za mobilizacijo je na koncu prišlo v poštev skupaj 55 Judov. Od teh so jih 24 vpoklicali, štirje so bili za delo nesposobni, štirih pa niso sprejeli zaradi družinskega položaja. Poleg tega je bilo devet Judov že prej zaposlenih. Med mobiliziranimi so jih pet razglasili za nesposobne za težka fizična dela. Toda vpoklic na delo se je zavlekel v pozno poletje 1942. V Gorici je namreč primanjkovalo javnih del in tudi število mobiliziranih je bilo zelo majhno. Iz sporočila prefekta, ki ga je notranjemu ministrstvu poslal 1. oktobra 1942, je razvidno, da so na delo poslali devet moških in devet žensk. Moški so delali v lesnem podjetju Carlo Crocetti v Solkanu pri Gorici, kjer so na žagi opravljali težka fizična dela, ženske pa so v glavnem šivale obleke za potrebe italijanske vojske. Vendar mobilizirani goriški Judje dela niso jemali preveč resno in tudi delodajalci jih niso priganjali.

Razmere so se zaostriale po kaptulaciji Italije in ob prihodu nemške vojske na Goriško septembra 1943. Po vseh italijanskih deželah, ki jih je zasedla nemška vojska, se je začel pravi lov na Jude, v italijanskem zgodovinopisju poznan tudi kot La caccia all'ebreo. Goriška, skupaj z okoliškimi deželami, je bila 15. oktobra 1943 vključena v operacijsko cono Jadransko primorje (Adriatisches Küstenland). S tem se je dejansko prenehala italijanska suverenost na tem ozemlju, kajti končni nemški cilj je bil odcepiti ozemlja na dotdanjem italijanskem severozhodu in postopno priključitev nemškemu rajhu,

Goriški Judje na prisilnem delu na žagi v Solkanu leta 1942.
(Slika hrani Muzej sinagoga v Gorici)

predvsem iz geostrateških vojaških razlogov. Nemci so sicer ohranili italijanski upravni sistem, vendar so dejansko oblast izvajali nemški okupatorji. Lokalnim prefektom so vsilili nemške svetovalce, ki so nadzirali izvajanje ukazov Friedricha Rainerja, visokega komisarja Jadranskega primorja. Tukajšnje Jude je preganjala nemška policija pod poveljstvom Odila Globocnika, višjega poveljnika SS in policije. Njegova Einheit R, ki je “bogate” izkušnje pri preganjanju Judov prinesla iz zasedene Poljske, se je

prebivalstva je izvajala varnostna policija, predvsem ponoči ali v zgodnjih jutranjih urah. Aretacije so opravljali na podlagi seznamov. Žrtvam so dali na razpolago le nekaj minut, preden so jih odgnali na transport. Zbirno taborišče so nemški okupatorji v začetku februarja 1944 uredili v stari rižarni v Trstu (Risiera di San Sabba), kjer so aretirani Judje iz

Jadranskega primorja čakali na nadaljnji transport v nemška koncentracijska taborišča, predvsem Auschwitz. Od tam so deportirali 837 Judov, vrnilo se jih je le 77. V tržaški rižarni niso prehodno zapirali le Judov, ampak tudi slovenske, italijanske in hrvaške protifašiste. V njej je deloval tudi krematorij, edini na italijanskem ozemlju. Po nekaterih podatkih naj bi bilo tam ubitih okrog tri tisoč ljudi, za več kot 20.000 pa je rižarna služila kot prehodno taborišče za Auschwitz in druga nemška uničevalna taborišča. V tržaški rižarni so po doseganju podatkih pokončali skupno 28 Judov.

Prihodu Nemcev septembra 1943 so sledile prve aretacije tudi med goriškimi Judi, vendar jih je bila večina kasneje izpuščenih. Morda je prav to dejstvo pri marsikom vzbudilo občutek lažne varnosti v domačem mestu. Prva aretirana, ki ju niso izpustili, sta bila 18. septembra 1943 oče in sin, Armani in Umberto Gino, ki so ju odpeljali

Goriška sinagoga in nekdanji geto tik pred drugo svetovno vojno.
(Slika hrani Muzej sinagoga v Gorici)

v Trst. Kasneje sta bila s prvim transportom poslana v Auschwitz, kjer sta umrla, najverjetneje kmalu po prihodu. Med septembrom 1943 in januarjem 1944 so aretirane Jude zapirali v tržaški zapor Coroneo, ki je prevzel vlogo zbirnega in tranzitnega taborišča do odprtja rižarne. Iz Coronea so Nemci odpravili dva transporta v Auschwitz. Prvi je odšel na pot 7. decembra in prispel 11. decembra 1943 in vanj so vključili tudi goriške Jude, aretirane v veliki novembrski raciji 1943. Drugi kon-

voj je odšel na pot 6. januarja 1944 in prispel v Auschwitz 12. januarja 1944.

Večina goriških Judov verjetno ni slutila, da se že pripravlja pravi pekkel za celo goriško skupnost. Začelo se je zvečer, 23. novembra 1943. Nemci so skupaj s svojimi pomočniki začeli racije po posameznih mestnih predelih in so judovske meščane s silo zganjali na pripravljene tovornjake. Dela so se lotili sistematično, saj so si pri mestnih in policijskih oblasteh pridobili ustrezne sezname in pregledali občinske matične knjige. Občinski uradniki so si

sija za upravo narodne imovine), ki je 6. junija 1945 vzela v uporabo 21 hiš nekdanjih judovskih lastnikov, kar naj bi trajalo do vrnitve lastnikov ali do ugotovitve njihovih zakonitih dedičev.

V čas štiridesetdnevne jugoslovanske uprave Gorice segajo še danes ne popolnoma pojasnjene aretacije, ki jih je izvajala jugoslovanska OZNA. Veliko aretiranih se ni nikoli več vrnilo. Med umorjenimi najdemo tudi pet goriških Judov: Riccardo Bach, upokojenec (odpelnjan 1. junija 1945), bratje Bruno, Giuseppe in Mario (Dörfles) Deferri, vsi trije

uslužbenci (odpelnjani med 9. in 12. majem) in Claudio Loria, delavec in medvojni pripadnik 4. polka teritorialne milice (aretiran 12. maja 1945). Vsi so bili judovskega izvora, vendar niso bili člani judovske skupnosti, le-ta je bil iz mešanega zakona.

Po podpisu Beograjskega sporazuma so na Goriško 12. junija 1945 vkorakali Anglo-Američani, ki so mesto in okolico upravljali v okviru cone A Julijske krajine. V Gorici je

bil sedež poveljstva ameriške 88. pehotne divizije, popularno imenovane Blue Devils, v kateri je služilo veliko judovskih vojakov. V tej enoti je služil tudi vojaški rabin stotnik Nathan A. Barack, pripadnik ortodoksnega judovstva, ki je poleg duhovne oskrbe ameriških vojakov judovske veroizpovedi poskrbel tudi za pomoč maloštevilnim vračajočim se judovskim družinam. Ob njegovem prihodu na Goriško oktobra 1945 je goriško judovsko skupnost sestavljalo le 25 odraslih. Rabin Barack je obnovil verske obrede, organiziral razdeljevanje pomoči in pripravil judovska praznovanja. Priskrbel je dovoljenje sinagogi za ponovno uporabo, kajti med vojno je bila onemogočena. Pri obnovi so pomagali nemški vojni ujetniki. Ponovno so jo posvetili 2. novembra 1945, obrede je vodil rabin Barack. Še posebej slovesno je bilo za judovski Praznik luči (Hanukkah) decembra 1945, ko so ameriški vojaki organizirali ples, ki so se ga udeležili tako vojaki kot civilisti. Judje so spet postali “navadni” državljani, z vsemi pravicami, ki so jim bile odvzete z rasnimi zakoni leta 1938.

Mali prepored goriške judovske skupnosti se je žal nadaljeval le do dokončne razmejitve med Jugoslavijo in Italijo. Po odhodu Zavezniške vojaške uprave sredi septembra 1947 se je obnova judovske skupnosti močno upočasnila. Po popisu prebivalstva leta 1948 je v mestu živelo le še 34 pripadnikov judovske skupnosti. Od skupnosti je ostalo odrezano staro judovsko pokopališče v Rožni Dolini, ki je sedaj ležalo na jugoslovanskem ozemlju. Svoje umrle so Judje poslej pokopavali na starem judovskem pokopališču v Gradišču ob Soči (Gradisca d'Isonzo). Leta 1950 je ulica v nekdanjem goriškem getu spet dobila svoje staro ime – via Ascoli.

Danes judovske skupnosti v Gorici ni več. Zaradi maloštevilnosti se je leta 1969 združila s tržaško. Na nekdanje pomembno goriško skupnost še danes spominjata judovsko pokopališče v Rožni Dolini in lepo obnovljena goriška sinagoga v nekdanjem getu. Spremenjena je v muzej in spominja tudi na goriške meščane, ki so trpeli zato, ker so bili – Judje.

Renato Podbersič ml.

DUHOVNIKI NAREDIJO VELIKO ZA VSE NAS Z Darom se lahko zahvalimo vsem

BLIZU DUHOVNIKOM, BLIZU SRCU CERKVE

Vsakdo izmed nas je del Cerkev. Cerkev je moja, jaz ji pripadam in ona pripada meni. Če verujem v Jezusa Kristusa, če v svojem srcu imam to upanje in nisem obupan, je to zaradi Njega in zaradi Cerkev, ki me je sprejela. Zaradi tega se čutim odgovornega: tudi jaz moram prispevati svoje, da bo ta Cerkev lahko sprejela še veliko takih, kakršni sem jaz.

V središču vsega je Evharištija. In z njo so duhovniki. Tisti bližnji, pa tudi oddaljeni, zelo oddaljeni, ki jih nikdar ne bom videl, ki pa obstajajo in potrebujejo mene, kajti jaz pripadam njim in oni meni.

OBSTAJAJO STVARNOSTI, V KATERIH SO DUHOVNIKI EDINA LUČ. POMAGAJ JIM, DA BO OSTALA PRIŽGANA

Za zaščito ustvarjenih bitij, zemlje in vode, ki so Božji dar. Gospod Maurizio Patriciello, župnik pri Svetem Pavlu apostolu v kraju Caivano, je danes glasnik številnih ljudi brez glasu v kraju Terra dei fuochi. Gre za območje, kjer živi dva milijona prebivalcev med pokrajinama Neapelj in Caserta; tam že več let brez prestanka gorijo strupene grmade, ki jih kontrolira kamora. To je posel brez konca, ki ga "napaja" nezakonito odlaganje strupenih odpadkov podjetij iz vse Italije; upravitelji in podkupljeni politiki ali tisti, ki sodelujejo z zločinsko kliko, pa molčijo. Poveljnik gozdarske službe je ta kraj imenoval "pedsoba pekla". Umrljivost je na tem področju danes enkrat večja kot drugod v državi. Ni je družine, ki ne bi imela vsaj ene ali dveh žrtev. Tisti, ki se jih g. Maurizio spominja pri mašah, so stari od 9 do 55 let.

"Zastrupljena in izdana zemlja zastruplja in izdaja človeka", pravi duhovnik. "Odpadke danes pokopavajo ali pa jih sežigajo, da bi izbrisali vse sledove". V Italiji,

G. Donato je v Rimu župnik ene izmed 26.000 italijanskih župnij in je del Cerkev. Prav tako g. Luigi v Riminiju, g. Giancarlo v kraju Lamezia Terme, g. Antonio v Neaplju in tako dalje, skupno z vsemi 37.000 škofijskimi duhovniki, vključno s tistimi, ki so ostareli in bolni. Vsi so v srcu naše Cerkev.

Odgovornost, da ekonomsko poskrbi za njihovo vzdrževanje, pade na vsakega vernika, prav tako kot nekdanj, v prvih časih, ko se je vse začelo. Gre za "dolžnost", bo lahko rekel kdo. Res. Še prej pa gre za "vero" in "naklonjenost", ki dajeta smisel dolžnosti. Ta misel je pravo izhodišče. Zato prispevek, namenjen izključno njihovem vzdrževanju, ni več preprost izdatek, ampak postane dejanje občestva. To je tudi smisel vsedravnega dne, ki ga obhajamo 24. novembra.

Občestvo in svoboda darovati. Podarjen čas je pomembno dejanje ljubezni do bližnjega in do Boga. In Gospod ljubi tistega, ki daruje in ki "se" daruje z veseljem. Bodimo svobodni v darovanju časa in nasmehov, v tolažbi in pomoči. In svobodni v ekonomskem vzdrževanju Cerkev tudi z majhnim prispevkom, namenjenim ne le našemu župniku, temveč vsakemu "gospodu", ki se je ponudil, da služi Jezusu in Cerkvi s tem, da je pristal na Njegov klic.

Maria Grazia Bambino

kjer so posebno razširjene skrunitve okolja in podnebne spremembe, je hkrati vedno več škofijskih duhovnikov, ki se posvečajo tej novi evangelizaciji tako, da si prizadevajo za zaščito okolja. Naše zdravje in sploh življenje je namreč odvisno prav od varstva naravne dediščine. G. Patriciello ni sam. Vsa Cerkev je z njim. Od škofov in duhovnikov iz Capanie pa do vseh italijanskih vernikov, ki podpirajo njegovo poslanstvo tudi prek Prispevkov za vzdrževanje (Offerte per il sostentamento). To je znamenje bližine in soodgovornosti do naših škofijskih duhovnikov, ki postajajo prelomljen kruh v oznanjevanju evangelija in v služenju najšibkejšim.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI O DAROVH SKUPAJ Z DUHOVNIKI

KDO LAHKO DARUJE ZA DUHOVNIKE?

Vsakdo izmed nas. To lahko naredi kot posameznik, lahko tudi v imenu družine ali pa skupine iz župnije. Pomembno je, da ime darovalca odgovarja fizični osebi.

KAKO LAHKO DARUJEM?

- **Z nakazilom na poštni tekoči račun** št. 57803009, naslovljen naj bo na "Istituto centrale sostentamento clero - Erogazioni liberali, via Aurelia 796 00165 Roma"
- **Z nakazilom na enega od bančnih računov**, ki so namenjeni Darovom in jih najdemo na spletu na naslovu: www.insiemeaisacerdoti.it
- **Z neposrednim darom krajevemu Inštitutu za vzdrževanje duhovnikov - Istituto sostentamento clero vaše škofije**. Naslovnik inštitutov najdete na povezavi: www.insiemeaisacerdoti.it.
- **Z bančno kartico CartaSi**.   pokličite zeleno številko CartaSi 800-825 000 ali pa darujte na spletu na naslovu: www.insiemeaisacerdoti.it

KAM GREDO VAŠI DAROVI?

Centralnemu inštitutu za vzdrževanje duhovnikov - Istituto Centrale Sostentamento Clero, v Rim. Le-ta jih enakopravno razdeli med 37 tisoč škofijskih duhovnikov. Na ta način se zagotovi mesečna plača od 883 evrov na mesec za novomašnika do 1.380 evrov za škofa, ki je tik pred upokojitvijo. Darovi so namenjeni tudi približno trem tisoč ostarelim in bolnim duhovnikom, ki so vse življenje posvetili oznanjevanju evangelija, ter 600 misijonarjem v Tretjem svetu.

ZAKAJ VSAKA POSAMEZNA ŽUPNIJA NE MORE FINANČNO SAMA POSKRBE TI ZA SVOJEGA ŽUPNIKA?

Darovi za vzdrževanje duhovnikov je pobuda, ki je nastala kot vez med duhovniki in verniki ter župnijami in z namenom, da bi imela majhna župnija enaka sredstva kot bolj številčne župnije v duhu II. Vatikanskega koncila.

KAKŠNA RAZLIKA JE MED DAROVI ZA VZDRŽEVANJE DUHOVNIKOV IN MILOŠČINO, KI SE NABIRA MED MAŠO?

Namen je drugačen. Vsaka župnija prispeva za svojega župnika, ki lahko iz miloščine zadrži zase zelo majhen delež (t.i. kvota po glavi), ki je v znesku 0,0723 evra na mesec za župljana. Povedati je treba, da bi v župnijah, ki v Italiji štejejo manj kot pet tisoč prebivalcev, župniki težko živeli. Darovi Osem od tisoč torej pripomorejo k deležu, ki ga župniki dobijo iz miloščine

ZAKAJ TOREJ DAROVATI, ČE OBSTAJA POBUDA OSEM OD TISOČ?

Darovi za vzdrževanje duhovnikov in pobuda Osem od tisoč so se rodili skupaj leta 1984, ko je prišlo do revizije Konkordata. Pobuda Osem od tisoč je znana zadeva in vernika ne stane nič. Darovi za vzdrževanje duhovnikov pa so korak več pri sodelovanju: pomenijo majhen izdatek, a pomenijo tudi izbiro cerkvenega življenja. Darovi pokrivajo 3% vseh potreb in je zato nujno, da obstaja pobuda Osem od tisoč. Prav zato je pomembno poznati pobudo Darovi za vzdrževanje duhovnikov, kajti ti darovi kažejo na zrelo odločitev za cerkveno življenje in ta sredstva dosežejo duhovnike v majhnih in oddaljenih župnijah.

ZAKAJ TE DAROVE IMENUJEMO TUDI DAVČNO ODTEGLJIVI DAROVI?

Zato, ker jih pri vsakoletni prijavi davkov lahko upravičeno navedemo in smo do zneska 1.032,91 evra upravičeni davčne olajšave.

Kratke

Jesensko srečanje upokojencev ob sv. Martinu

Prijubljena zavetnika sv. Martina so goriški upokojenci letos proslavili v soboto, 9. novembra, v Ajševici v gostišču Šterk pri Novi Gorici. Ta prikupni jesenski praznik je kljub deževnemu vremenu privabil okrog sedemdeset članov, ki so se tja pripeljali eni z avtobusom in drugi z lastnimi sredstvi. V lepo preurejeni veliki dvorani so preživeli večer v prijetni družbi, ob veseli glasbi, petju in plesu, ob kar dobrem Martinovem obedu, srečelovu in podoživljanju pomena in značilnosti jesenskega časa. S hvaležnostjo so se spomnili na vse, kar so v letu dobrega prejeli. Nazdravili so dobri letini, jesenskim pridelkom in seveda novemu vinu ter kostanju.

Birma in martinovanje v Sovodnjah ob Soči

Konec prejšnjega tedna je bil v Sovodnjah zelo pester. V soboto, 16. novembra popoldne, je v župnijski cerkvi sv. Martina škofa dvanajst deklet in fantov prejelo zakrament sv. birme, naslednjega dne pa so Sovodenci imeli zahvalno nedeljo in praznik vaškega zavetnika. Pri podelitvi sv. birme je goriški nadškof msgr. Carlo Roberto Maria Redaelli prvič obiskal sovodensko cerkev. Na začetku slovesnosti ga je v imenu župnijske skupnosti pozdravil Julijan Čavdek, sledili sta sv. maša in potrditev v veri; somaševala sta župnik in dekan Karel Bolčina ter kaplan Renato Podbersič, na koro pa so prepevali otroci, ki se pripravljajo na prvo sveto obhajilo pod vodstvom Damijane Čevdek Jug.

V nagovoru birmancem je goriški nadškof podčrtal milost Svetega Duha, ki jim je darovan, ter jim voščil, naj bodo pokončni in zbujeni kristjani.

Nedeljsko praznovanje sv. Martina se je začelo s slovesno sv. mašo, ki jo je daroval kaplan Renato Podbersič. Med pridigo je z zgodovinskega in duhovnega vidika predstavil osebnost panonskega vojščaka, ki se je spreobrnil h Kristusovemu nauku in postal škof v francoskem Toursu. Pri tem je še podčrtal, kako je bil in je priljubljen zaradi trpljenja za vero, zaradi dobrosrčnosti, pravičnosti in skromnosti. Po sv. maši se je praznovanje preselilo pred sovodenski Kulturni dom, kjer je domače kulturno društvo pripravilo pokašunjsko domačih jedi, kmetje so pripeljali traktorje, lovska družina pa je poskrbela za okusen golaš s srno in polento. Prostor pred kulturnim hramom so popostrile tudi številne stojnice, na katerih so bili na voljo domači med, slaščice, čipke, okrašene steklenice in še marsikaj. V notranjih prostorih doma pa je bila na ogled razstava, posvečena goriškima letalcema Edvardu in Josipu Rusjanu. Vse zbrane domačine in obiskovalce iz sosednjih vasi je ob nastopu otroškega pevskega zbora pod vodstvom Valentine Nanut in Jane Drasič nagovoril predsednik KD Sovodnje Erik Figelj, g. Renato Podbersič pa je blagoslovil jedi, domače vino in kmetijske stroje. / JČ

Gledališki abonma v Štandrežu

Prosnetno društvo Štandrež uspešno nadaljuje predstave gledališkega abonmaja. Tudi v nedeljo, 17. novembra, so gledalci napolnili župnijsko dvorano Anton Gregorčič v Štandrežu. Na sporedu je bila komedija Ne

zdej, srček... v izvedbi dramske družine PD Svoboda iz Starega trga pri Ložu v Loški dolini. Ta skupina je prvič nastopila v Štandrežu. Lansko leto je društvo praznovalo 90-letnico delovanja in je za to priložnost uprizorilo komedijo Ne zdej, srček... Pri društvu je najbolj aktivna dramska skupina, ki je postavila na oder več kot 70 premier in našela mnogo ponovitev. Ta dolgoletna gledališka tradicija se skupini pozna, saj je bil njen nastop suveren, sproščen in jezikovno dovršen. Tekst Johna Chapmana - Rayja Cooneyja je prevedel in tudi režiral Borut Zakovšek. Odlično je odigral tudi glavno vlogo Arnolda Croucha, krznarskega mojstra, umetnika, skreganega z računi in denarjem ter neobčutljivega za ženske čare. Z Damjanom Stamenovičem v vlogi Gilberta Bodleyja sta zaigrala čudovit par, ki je zavozlal razne ljubezenske zgodbe, ki so se seveda, kot se pri komediji spodobi, na koncu srečno razvozale. Celoten ansambel je uprizoril lahkonotno, živahno in prijetno komedijo, ki je doživela več aplavzov na odprti sceni.

Iz beležke goriškega nadškofa

Msgr. Carlo Redaelli bo v soboto, 23. t. m., ob 17. uri vodil slovesno mašo v župniji sv. Redentore, kjer bo Aldo Vittor posvečen v diakona. V nedeljo, 24. t. m., bo ob 15.30 v oglejski baziliki vodil slovesno škofijsko mašo ob koncu leta vere; ob 17.30 bo v župnijski dvorani S. Michele v Červinjanu sodeloval pri občnem zboru škofijskih laičnih združenj. V nedeljo, 1. decembra, bo ob 11. uri maševal pri salezijancih ob prihodu relikvij sv. Janeza Boska.

DOBERDOB 45 let Slovenskega katoliškega društva Hrast

Iz kraške zemlje je pognal mogočen Hrast

Doberdobski zbor Hrast, ki danes gotovo velja za enega najboljših slovenskih mešanih zborov, se je prvič pojavil v javnosti z imenom, ki ga nosi še danes, leta 1963, in sicer na mednarodnem zborovskem tekmovanju C. A. Seghizzi v Gorici. Njegova zgodba pa se je začela mnogo prej, "v dušah vseh oseb, ki so imele želje, moč, voljo, navdušenje. Želod je padel mnogo časa prej v zemljo in kot vsaka dobra stvar v naravi, je potreboval čas in nego, da je vzklil".

Glavne etape pestre zgodbe o zboru in istoimenskem društvu, ki sta neločljivo povezana, so v soboto, 16. novembra, na jubilejnem koncertu v župnijski cerkvi sv. Martina v Doberdobu učinkovito obudili člani mladinske gledališke skupine društva Hrast, ki jih je pripravila Jasmin Podveršič. Sadiko, ki je pognala iz kraške zemlje, napaja jezero in greje sonce, so še dejali. S časom se je spremenila v mogočno drevo.

Ustanovni občni zbor Slovenskega katoliškega društva Hrast je bil sklican 14. oktobra 1968. Nastanek društva je za doberdobske katoliške usmerjene prosvetne in kulturne delavce pomenil nadgradnjo njihovega dotlej že zelo uspešnega dela. Vsem že aktivnim Doberdobcem je ponudilo priložnost, "da svoje napore združijo in jih tako še bolj osmislijo". Na doberdobski gmajni je zrastle mogočen Hrast, ki je svoje korenine trdno zasadil v že zorano ledino na suhih kraških tleh. V prelomnem letu 1968 so pevski zbor, dramski odsek, razni krožki, pustovanja, martinovanja in podobni prazniki postali "veje enega samega drevesa", ki je iz leta v leto rastlo, se oplajalo z vedno novimi idejami in se bohotilo s široko paleto najrazličnejših dejavnosti. Vaški farovž je bil pretesen za vse otroke, fante in dekleta, pa tudi za vse vaščane, ki so prispevali k razvoju kulturno-družbenega delovanja v vasi ter kovali in uresničevali vedno nove zamisli. Pojavila se je potreba po novem prostoru. Akcije, priprave, zbiranje sredstev in končno še zidanje nove dvorane so potekali dobrih deset let. Na začetku av-

MePZ Hrast v "širši" zasedbi. Desno: Hilarij Lavrenčič

gusta 1968 je župnik Bogomil Breclj, eden izmed glavnih pobudnikov nastanka društva, blagoslovil vogelni kamen novega vaškega kulturnega središča, na katerem so vklesani letnica 1968, hrastov list z želodom in križ. "Mladinskega doma" se je kmalu prijelo ime "župnijska dvorana".

Pesem je v slovenskem okolišju vedno bila zvesta spremljevalka človeka v vseh trenutkih dneva, med delom na njivi, pa tudi v trenutkih sprostitve. Pevski zbori, ki so se zbirali pri nedeljski maši ali na proslavah, so vedno bili na Slovenskem učinkoviti nosilci vaše kulturne dediščine, marsikje so postali hrbtnica za celotno vaško skupnost. Tako je tudi zbor Hrast prevzel glavno vlogo v delovanju doberdobskega društva. Seveda ni šlo brez truda in trnja. "Kvaliteta zahteva tudi čas". Kot so v povezovanju večera še povedali mladi člani vaše gledališke skupine, je sam dirigent pred časom dejal, da morda "zaradi vrojene kraško-primorske (ne) točnosti in (ne) upoštevanja urnika vaj", pa tudi zaradi pomanjkanja koncentracije in želje, da bi si - tudi med vajami - marsikaj povedali, zapravljajo v vsaki sezoni lepo število ur dela; ko pa gre zares, "je koncentracija vedno na višku in vsi dajo vse od sebe". Prav to je po Lavrenčičevih besedah verjetno njihovo "skrito orožje". Zbor je "v stalnem nastajanju in dopolnjevanju", kritika in pohvala ženeta naprej. Zbor se je krepil tudi na raznih tekmovanjih in revijah

blizu in daleč, na sodelovanjih z drugimi zbori, na božičnih koncertih, kantatah in operetah. Leta 2004 je prejel srebrno plaketo Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti; komisija je ob tem zapisala: "Zbor ne slovi le po izvajanjski prepričljivosti, temveč tudi po skrbno izbranih programih, posebej pozornih do slovenske tovrstnosti in oživljanja slovenske glasbenega izročila". Zelo skrbno je bil izbran tudi program sobotnega prazničnega koncerta, ki ga je organiziralo društvo Hrast v sodelovanju z župnijsko skupnostjo, udeležili pa so se ga ljudje iz vse Goriške in še dlje. Pevci Mešanega pevskega zbora Hrast so prvi, sakralni del glasbenega dogodka začeli z dvema romantičnima skladbama: Mendelsohnovim psalmom št. 100, hvalnico, ki s svojo blagovoznočnostjo lepo napolni sveti prostor, in z Večerno molitvijo Josefa Gabriela Rheinbergerja. Pravi bisserčki so bili Marijina hvalnica Bogoroditice djevo estonskega "minimalističnega" skladatelja Arva Pärta ter skladbi dveh ameriških sodobnih skladateljev: O magnum mysterium Mortena Lauridsena in Caritas et amor Z. Randalla Stroopeja. Drugi del koncerta, s katerim so se poklonili zgodovini vasi in njenih ljudi, je bil posvečen muzikalnosti slovenske pesmi oz. priredbam zimzelenih ljudskih, takih, ki morda še največ

pomenijo članom zbora. Zvrstile so se Večerni zvon Marija Kogoja, Pomladni večeri Patricia Quaggiata, priredba rezijanske Oj gora ta Kaninova Ambroža Čopija, ricmanjska Dekle je pralo srajčke dvej v priredbi Walterja Lo Nigra, na koncu pa priredba beneške Petelinček je zapiepu dirigenta Hilarija Lavrenčiča.

Po sklepnem pozdravu predsednika zbora Claudia Perica so društvu oz. zboru čestitali doberdobski podžupan Fabio Vizintin, predsednica Zveze slovenske katoliške prosvete in števčerska županja Franka Padovan, v imenu Sveta slovenskih organizacij Walter Bandelj (prisoten je bil tudi deželni predsednik Drago Štoka), za KC Lojze Bratuž Tamarja Kosič, za društvo Sedej iz Števerjana Martina Valentinčič, v imenu doberdobskega društva Jezero Zulejka Devetak, v imenu Slovenske prosvete iz Trsta pa Marij Maver, ki je pohvalil "imeniten in kvaliteten zbor" ter čestital tudi "nekaj obrazom iz Tržaške", ki prepevajo v tem zboru in mu pomagajo do takih uspehov. Navdušeno občinstvo je zbor nagradilo z Vrabčevu Polka je ukazana in Gruberjevo Sonce že zahaja, prav na koncu pa je želja samega dirigenta Hilarija Lavrenčiča na najlepši način kronala jubilejni večer: v apsidu je poklical izmed prisotnih med občinstvom vse, ki so kdajkoli peli v zboru. Številčni sestav je odločno in ponosno odpel uspešno iz železnega repertoarja Jnjen čuaj tji' gna Pavleta Merkuja. Navzoči so bili nato vabljeni na druženje v bližnji kmečki turizem pri Cirili, kjer do poznih ur ni manjkalo ne hrane ne pijače ne veselega razpoloženja ob petju. / DD

Foto S. Marini

V nedeljo, 17. novembra 2013, je bila v župnijski cerkvi sv. Mavra in Silvestra v Pevmi skupna zahvalna nedelja za vasi Pevmo, Štmaver, Oslavje in Podgoro. Maševal je g. Marijan Markežič. Med mašno daritvijo je bil blagoslov kruha, vina in kmečkih pridelkov. Že pred obredom so se pred cerkvijo zbrali kmečki voz s pridelki in traktorji, ki so se po maši odpeljali po vasi. V prostorih pevškega kulturno športnega centra je nazadnje v veselem vzdušju bilo srečanje s kosilom. Lepo uspelo praznovanje ob zahvali Bogu za vse, kar so krajani prejeli v tem letu, so pripravili Združenje krajevna skupnost Pevma, Štmaver, Oslavje, Kulturno društvo Sabotin, Kulturno društvo Naš prapor, župnija sv. Mavra in Silvestra, lovska družina Pevma, Združenje proizvajalcev rebule Oslavje, Federazione provinciale Col-diretti Gorizia - Sekcija Pevma, Štmaver, Oslavje, Podgora, Prosnetno društvo Podgora, Rekreativsko društvo Calvario. Finančno podporo je nudila zadrzna banka iz Ločnika, Fare in Koprivnega.

Ob izgubi dragega očeta

FRANCA

izreka iskreno sožalje

Robertu Devetaku

in ožjim sorodnikom

STRANKA SLOVENSKE SKUPNOSTI

ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV - GORICA
v sodelovanju s SSO, SKD HRAST in SCGV EMIL KOMEL

vabi na

PREDSTAVITEV ZGOŠČENKE
OTROŠKEGA PEVSKEGA ZBORA VESELJAKI
MLIN NA SMEHv sklopu projekta
VESELJAKI ZA VASpetek, 29. novembra ob 19. uri
velika dvorana Palače Attems Petzenstein v Goricisobota, 30. novembra ob 18. uri
Župnijska dvorana v Doberdobu

Na ogled je čez 100 del

Kiparski portreti Draga Tršarja
v soboški galeriji in muzeju

V Galeriji Murska Sobota in tamkajšnjem Pomurskem muzeju so od četrta, 14. novembra, razstavljeni zbrani portreti kiparja Draga Tršarja. Na ogled je čez 100 portretov, več pa jih je ustanovama tudi podaril. V galeriji so na ogled "intimni oziroma zasebni kipi", v muzeju pa od petka portreti zgodovinskih osebnosti, narejeni po grafikah. Kot je pred odprtjem razstave povedal direktor Galerije Murska Sobota, Robert Inhof, se je Tršar pri njih predstavil leta 2006 z erotičnim ciklom, ki je bil sploh prvič v Sloveniji. Po njegovih besedah pa so tudi portreti, vsaj v takem obsegu, zdaj prav tako prvič predstavljeni prav v Murski Soboti.

Inhof je spomnil, da je Tršar kipar, ki je naredil največjo slovensko plastiko, Spomenik revolucije pred parlamentom, prav tako pa tudi najmanjše plastike. Tršar je ob tem dodal, da bi bilo zanimivo fotografirati tako figurico in napraviti povečavo, veliko dva metra, da bi videli, kako je tak kip popoln. "Spomnim se zelo majhne, 11 centimetrov velike skulpture iz srednjega veka v Berlinu, ki je tako slavna ravno zato, ker je tako majhna in tako perfektna", je poudaril. V galeriji sta tudi kipa, ki nista portreta, pač pa zelo pomembni umetnini, ki ju je podaril galeriji. "To so tako dragocena dela, da bi si jih lahko privoščili v roku desetih let; pa še takrat, če bi imeli vmes veliko sreče, a zdaj sta prišli v podobi samega umetnika", je povedal Inhof.

Po Inhofovih besedah ima "vsaka glava

Tršarjevih kipov svojo individualnost, zato te glave niso dolgočasne, vsaka ima svojo osebno zgodbo, med njimi se sprehajamo in samo tega minimalnega in maksimalnega razlikovanja znotraj tako majhnega, zamejenega kroga je sposoben samo resnično veliki mojster, kar Drago Tršar je; saj ve, kaj govori, in ve, kako se kaj naredi - za razliko od marsikoga. Hkrati pa je tudi umetnik, ki ne prenaša nobenega sprenevedanja in šarlatanstva, ne v umetnosti ne v osebnih stikih".

"V vsakem liku sem iskal karakter, vsakemu dal poudarek na psiho in karakter. Psiho so zmeraj prikazovale oči, vse te glave gledajo, iskal sem psihološki izraz v očeh; karakter, moč pa v ustih, ker tam se vidi moč človeka", je dejal Tršar in dodal, da je galerija v Murski Soboti zanj najlepša v Sloveniji. "To pa zato, ker so prostori široki in lahko oblikuješ, kakor hočeš, skulpture pa živijo kot v prostoru, ne pa, da so stlačene v neki bunker. Zato sem želel, da napravijo razstavo tukaj", je še dodal.

Direktorica Pomurskega muzeja Metka Fujs pa je povedala, da je umetnik sodeloval že pri njihovi lanski razstavi Odkrito/zakrito z dvema plastikama. V muzeju pa bodo predstavljeni kipi pomembnih osebnosti slovenskega kulturnega in družbenega prostora, tudi tisti, ki jih je poklonil v muzejsko stalno zbirko.

Ob 150. obletnici rojstva

Topel spomin na skladatelja
Andreja Volariča

Špoštovani gospod Andrej Volarič, ali Hrabroslav, kot ste navadno podpisovali svoje skladbe!

Zelo sem vesel, da so se ob 150-letnici vašega rojstva vaši rojaki iz Kobarida in Javnega sklada za kulturne dejavnosti iz Tolmina tako lepo zavzeli in poskrbeli, da je izšla notna zbirka z vašimi skladbami za moške zборе, kar je bilo zelo potrebno, saj jih razen tistih najbolj znanih, kot so **Eno devo le bom ljubil, Razstane, Vsaki dan, Izgubljeni cvet** in še kate-re, ki so ponatisnjene tudi v novejših pesmaricah, že dolgo ni bilo mogoče najti.

Veseli smo, da so v petek, 15. novembra, Kobertci prišli med nas in smo se Vam lahko skupno poklonili na grobu in nato na sedežu devinskih zborov, kot smo se leta 1995, ob stoletnici vaše smrti, imeli zadoščenje, da smo Vam ob tistem okroglem jubileju v Devinu in v štivanski cerkvi posvetili večer in kak mesec kasneje tudi obiskali Kobarid ter tam sodelovali pri maši s petjem nekaterih delov vaše maše v čast sv. Petru apostolu, po maši pa z drugimi pesmimi.

Osebnost mi je ostala priprava tistega poklona v najlepšem spominu, saj sem se odpravil v Ljubljano in v glabenem arhivu Narodne in univerzitetne knjižnice našel bogato notno gradivo in kar nekaj osebnih dokumentov ter spričeval, ki nam pomagajo, da bolj razumemo Vašo življenjsko usodo, ki se je končala tu v tej naši vasi, kjer ste poučevali od leta 1892 do smrti 30. septembra 1895.

Ob začetku šolskega leta ste 3. septembra tistega leta še stopili v razred, a že naslednji dan ste obležali, saj ste tisto poletje zboleli za tifusom, še ne povsem zdravi in okrepljeni ste se nato, kot poroča Andrej Gabršček v svoji Soči, pošteno namučili s pripravo prireditve v Kobaridu, kjer ste vadili pesmi za Klodičovo igro Materin blagoslov. Ko ste se po 14 dneh v domačem trgu s kolesom vrnili v Devin, pa ste se prehladili, tifusni napad se je povrnil, po nekaterih virih naj bi nastopila tudi pljučnica.

V mrliški knjigi devinske župnije je tedanji devinski župnik in dekan Škofar vsekakor zapisal, da ste 30. septembra, **omnia sacramenta munitus**, se pravi previden z vsemi zakramenti za umirajoč, umrl in ste bili nato pokopani na starodavnem pokopališču pri stari štivanski cerkvi ob izviru Timave. Vsekakor veste, da gre partizanski učiteljci in javno zelo angažirani Devincev, gospe Zorki Legiša Mervic, pripisati zaslugo, da je poskrbel, da so ohranili zgodovinski nagrobnik in vas prekopali na novo pokopališče, ko je po vojni spomeniško varstvo zahtevalo, da se staro pokopališče premakne in so ga zato postavili na Brajda, kot pravimo tistemu predelu med Štivanom in Devinom, kjer čakate vstajenja.

Dejansko smo vas

mnoge generacije devinskih učencev poznale kot učitelja in skladatelja, ker so naše učiteljice leto za letom skrbele, da smo v tednu pred Vsemi svetimi šli na pokopališče in obiskali grobove svojih prednikov, a tudi vašega, ga uredili, nanj položili rožice in prižgali lučko ter včasih tudi kaj zapeli, saj so poznale vaš opus za otroške zборе, ker je mnogo teh vaših pesmi vključenih v Druškovičovo šolsko pesmarico, ki so jo v naših letih še uporabljale.

V petek, 15., je bil lep spominski dogodek. Ob deževnem in vetrovnem popoldnevu smo se ob 16. uri zbrali

sti kar nekajkrat zavrnile prošnjo, da bi vas premestile na Kranjsko, v bližino Ljubljane, kjer ste upali, da bi imeli več možnosti za svoje glasbeno delovanje. Vem tudi, da ste se tu v Devinu pripravljali na izpite na tržaškem konservatoriju, kar gotovo ni bilo enostavno tudi z organizacijskega vidika. Iz drugih virov tudi vemo, da je bilo vzdušje v Devinu konec 19. stoletja tudi z narodnostnega vidika izredno napeto, saj je dejstvo, da je narodno prebujanje zajelo tudi naše vasi. V Devinu, ob prisotnosti gospodov Hohenlohe Thurm und Taxis je bila uprava gotovo izrazito filo-avstrijska,

je bilo to še posebej izrazito, saj je prav grajska uprava nameščala vse več italijanskih družin, ki pa so očitno bile kar irendentistično nastrojene. Zlasti je v tem smislu deloval grajski oskrbnik Negrin, in tako je znana italijanska nacionalistična ustanova Lega nazionale vložila velikanske napore, da je postavila svojo italijansko šolo v poslopje, kjer je danes orožniška postaja v vasi.

Tedanji župan Miroslav Ples, ki je bil tudi lastnik istoimenskega hotela pred tem poslopjem, in drugi Devincevni pa so septembra 1898 na večletno izzivanje italijanske Lege odgovorili z demonstracijo in napadom na to italijansko nacionalistično postojanko ter jo poškodovali. Zaradi javnega nasilja so

bili tedaj župan Ples in še nekateri drugi Devincevni obsojeni na 8 mesecev ječe. Ti dogodki so se pripetili tri leta po vaši smrti, vendar je pri nekaterih starih Devincevnih dolgo ostalo živo prepričanje, da je Lega nazionale prišla v vas zaradi vasi.

Osebnost menim, da je mogoče to trditve obrazložiti prav s tem, da ste s svojim prihodom v Devin in izrazito slavljansko angažiranostjo tako razgibali slovenske družine v vasi, da so začele aktivneje izražati svoje nacionalne želje in zahteve, to pa je sprožilo reakcijo italijanskih prebivalcev vasi, ki so hoteli uveljaviti italijansko irendentistično misel, kar jim je z gradnjo zasebne šole očitno uspelo - prepričan sem, da ob tih podpori avstrijskih oblasti, ki so tudi pri nas znane uveljaviti starodavno načelo vseh vladarjev 'divide et impera'.

Ta namen jim je tako dobro uspel, da se je stara zgodba spet razplamela v času, ko so sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ko prav gotovo ni bilo med nami nikogar več, ki bi se vas še spominjal ali bil osebno vpleten v tiste protestne akcije proti Legi. Tedaj so šolske oblasti začele s postopkom za poimenovanje devinske šole prav po vas, spoštovani skladatelj in narodni delavec. Zaradi nastale polemike pa so predlog umaknili in šola nosi sedaj ime po Jurčiču, ker je v svoji povesti o Lepi Vidi omenjal naše kraje.

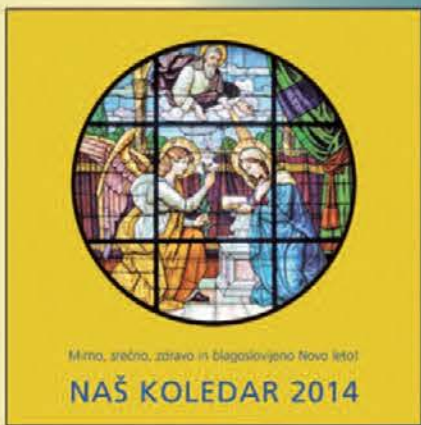
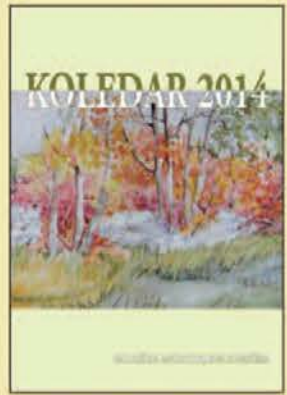
Spoštovani gospod Hrabroslav, prepričan sem, da ste v nebeskem Jeruzalemu že zdavnaj razčistili te zaplete in očitke in da skupaj z Mirkom Plesom in vsemi ostalimi Devincevni s pozornostjo in skrbjo gledate na nas in na naše delo za slovensko narodno stvar v Devinu in njegovi neposredni okolici.

Tudi v prihodnje se Vam priporočamo v milostno podporo, da bi še dolgo znali ljubovati pritiskom, ki z vseh strani pritiskajo na nas. Mi pa Vam kot pevci objublamo, da bomo tudi v tej generaciji spet vzeli v roke kako vašo pesem in jo osvežili ter prepeli nam v zadoščenje in ljudem v veselje ter v duhovno spodbudo.

Vaš Marko Tavčar
Devin, 15.11.2013

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

KNJIŽNA
ZBIRKA
2014

KOLEDAR 2014

NEKDAJ V STARIH ČASIH

Spisi Rada Bednarika
(1902-1975)
in prispevki o njemAnamarija Volk Zlobec
o POLŽKU IZIDORJU
in druge živalske zgodbe
ilustrirala Nejka SelišnikDOMAČE SLAŠČICE
13 receptov najbolj
prijubljenih
primorskih in drugih sladicNAŠ KOLEDAR
2014GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA
TRAVNIK-PIAZZA VITTORIA 25 - 34170 GORICA - ITALIJA
TEL: +39 0481 533177 - FAX: +39 0481 548276
www.mohorjeva.it - E-MAIL: mohorjeva@gmail.com

Mirno, srečno, zdravo in blagosloveno Novo leto!

NAŠ KOLEDAR 2014

VIDOZ *Stefano*

POPRAVA AVTOMOBILOV
mehanična delavnica in avtoličarstvo

Avtoličarstvo PPG autorefinish
Pripravljanje barv na vodni podlagi
Barvanje v peči

Popravljanje podvozij

Restavriranje starih avtomobilov

Menjava vetrobranskih stekel

Leplenje folij za osenčenje 3M

Oskrba in montaža klimatskih naprav

Montaža radijskih in navigacijskih naprav

Tuning / Osebne rešitve za avte

Računalniška diagnoza in tehnični pregledi
za avte različnih znamk

Pooblaščen mehanična delavnica za električna popravila

G IADI servis - Magneti Marelli Checkstar

Nadomestna vozila

Menjava pnevmatik ter občasne revizije zunanosti avta

Via del Collio, 7
LUCINICO - LOČNIK

Tel. 0481.390201 - ezvidoz@tin.it

GREGO ART

di Maurizio Grego

*Na razpolago
smo Vam za
informacije
in predračune.*

*S štiridesetletno izkušnjo v
zidarstvu Vam zagotavljamo odlično
izvedena dela, najvišjo strokovnost in primerno ceno.*

PLESKANJE - POLAGANJE GOTOVIH PODOV
MAVČNE PLOŠČE - POSTAVITEV VISEČIH STROPOV

GREGO ART srl - Ul. Aquileia, 75 - 34170 Gorica
Mobitel +39 338 2386889

OBLAČILA

Capelli

od leta 1937

moška in ženska športna oblačila
izdelava srajc po meri
slavnostne obleke

Ul. Redipuglia, 5 - FOGLIANO (GO) - Tel. / Faks 0481.489256

CINE

CITTÀ FIERA

piazza Italia

Vstop*
KINO
+ PIZZA
+ PIJAČA

* VELJA SAMO ZA FILME "2D"

OD
10€

CINEMA

TICKET

231769

SHOP & PLAY

Città Fiera

NAJVEČJE TRGOVSKO SREDIŠČE V DEŽELI

www.cittafiera.it